

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget — Styrket og mere målrettet samarbejde mellem EU og internationale parter inden for forskning og innovation: en strategisk tilgang

COM(2012) 497 final

(2013/C 76/08)

Ordfører: **Gerd WOLF**

Kommissionen besluttede den 14. september 2012 under henvisning til artikel 304 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde at anmode om Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om:

»Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget – Styrket og mere målrettet samarbejde mellem EU og internationale parter inden for forskning og innovation: En strategisk tilgang«

COM(2012) 497 final.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug, som vedtog sin udtalelse den 8. januar 2013.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 486. plenarforsamling den 16.-17. januar 2013, mødet den 16. januar 2013, følgende udtalelse med 133 stemmer for, 1 imod og 2 hverken for eller imod:

1. Resumé

1.1 En positiv udvikling på området forskning og innovation er udslagsgivende for Europas internationale konkurrenceevne og dermed grundlaget for arbejdspladser, sociale ydelser og velstand. Programmet Horisont 2020 danner rammen om EU's planlagte og tvingende nødvendige støtteforanstaltninger på dette område. Internationalt samarbejde med partnere i tredjelande indgår som et led i dette program.

1.2 Dette samarbejde har mange positive effekter på de deltagende parter fremskridt på området samt på den mellemfolkelige forståelse.

1.3 Nyten for Europa afhænger imidlertid i høj grad af det europæiske forskningsrums tiltrækningskraft samt af de enkelte europæiske universiteters, forskningsinstitutioner og virksomheders – herunder SMV'ernes - prestige og effektivitet. En af Europa 2020-strategiens vigtigste mål er at sikre, at de nødvendige betingelser for strategien er til stede i Europa.

1.4 Den nuværende finansielle og økonomiske krise gør det derfor endnu mere presserende at gennemføre en konjunkturdjævnende, europæisk støttepolitik. Det europæiske forskningsrum, dets grundlæggende elementer og dets internationale dimension må styrkes og gøres tiltrækkende ved at iværksætte alle tænkelige finansielle og strukturelle foranstaltninger, og man skal undgå nedskæringer på området. Budgettet for Horisont 2020 må ikke blive kastebold i forskellige interessekonflikter.

1.5 Hovedformålet med rammeaftalen med partnerstaterne bør være at skabe lige konkurrencevilkår med gensidige rettigheder og pligter. Derudover bør samarbejdspartnerne kun begrænses af europæiske regler i det omfang, det er absolut nødvendigt for at beskytte europæiske interesser. Kreativitet kræver frihed.

1.6 Ifølge nærhedsprincippet bør projektrelaterede samarbejdsaftaler godkendes af de interessenter, der selv deltager i det berørte samarbejdsprojekt eller bærer ansvaret for det som organisation.

1.7 Store forskningsinfrastrukturer og demonstrationsprojekter kan overstige de enkelte medlemsstaters – måske endda hele EU's - effektivitet og potentiale, hvorfor Kommissionen bør inddrages direkte.

1.8 Pålidelighed, kontinuitet og tilstrækkelige ressourcer er afgørende for, at de internationale samarbejdsprojekter kan gennemføres med positive resultater. Det kræver, at der træffes særlige foranstaltninger. Desuden skal man sikre og fremme tilstrækkelig mobilitet for de berørte eksperter.

1.9 Internationalt samarbejde er ikke et mål i sig selv - det kræver arbejdskraft og skal kunne begrundes med en forventet merværdi. Det må ikke blive til et politisk værktøj for Kommissionens udenrigspolitik.

1.10 Ledemotivet skal være EU's egne interesser samt styrkelsen af det europæiske forskningsrum og den europæiske innovationsevne. Derfor bør EU-finansierede samarbejdsprojekter med partnere fra udviklingslande fortrinsvist støttes med midler fra budgettet for udviklingsbistand.

1.11 Det er en væsentlig økonomisk ulempe for de europæiske samarbejdspartnere, at der stadig ikke findes et fælles EU-patent, som sikrer den intellektuelle ejendomsret. Udvalget appellerer til Europa-Parlamentet, Kommissionen og Rådet om at støtte det planlagte initiativ til *et europæisk patent med ensartet retsvirkning* og endelig at bryde dødvandet. I den forbindelse bør Europa også indføre en nyhedsskånefrist (*grace period*).

1.12 Man bør kunne fremskaffe oplysninger om gennemførelse af strategien uden nye instrumenter, f.eks. ved at anvende undersøgelserne fra *det europæiske semester*.

2. Resumé af Kommissionens meddelelse

2.1 I meddelelsen redegøres der for grundene til og de strategiske mål for det internationale samarbejde på områderne forskning, udvikling og innovation samt nogle af de praksis, der anvendes på området. »Internationalt samarbejde« defineres som samarbejde med partnere uden for EU.

2.2 De nævnte mål er som følger:

- a) **at styrke EU's ekspertise og tiltrækningskraft inden for forskning og innovation samt EU's økonomiske og industrielle konkurrenceevne** ved at skabe adgang til eksterne vidensressourcer, at tiltrække talent og investeringer til EU, at lette adgangen til nye vækstmarkeder samt at skabe enighed om fælles praksis for udøvelse af forskning og udnyttelse af resultaterne,
- b) **at overvinde globale samfundsmæssige udfordringer** ved hurtigere udvikling og udnyttelse af effektive løsninger og ved at udnytte forskningsinfrastrukturer bedst muligt, samt
- c) **at støtte EU's eksterne politikker** gennem tæt koordinering med politikkerne for udvidelse, naboskab, handel, den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP), politikken for humanitær bistand og udviklingspolitikken samt ved at gøre forskning og innovation til en integreret del af en omfattende pakke af udadrettede foranstaltninger.

2.3 Den nye strategiske tilgang til internationalt samarbejde inden for forskning og innovation vil være karakteriseret ved:

- at Horisont 2020 vil være helt åbent for deltagere fra tredjelande, hvorved europæiske forskere får mulighed for at samarbejde med de bedste hjerner i hele verden,
- målrettede internationale samarbejdsaktiviteter i et omfang og en rækkevidde, der maksimerer deres virkning,
- udarbejdelse af flerårige køreplaner for samarbejdet med vigtige partnerlande og -regioner,
- styrkelse af partnerskabet mellem Kommissionen, medlemsstaterne og relevante interessenter,
- fremme af fælles principper for udførelse af internationalt samarbejde inden for forskning og innovation,
- styrkelse af EU's rolle i internationale organisationer og multilaterale fora,
- styrkelse af gennemførelsen, styringen, kontrollen og evalueringen.

3. Udvalgets generelle bemærkninger

3.1 En positiv udvikling på området forskning og innovation er udslagsgivende for Europas internationale konkurrenceevne og dermed grundlaget for arbejdspladser, sociale ydelser og velstand. Programmet Horisont 2020 omfatter Kommissionens planlagte og tvingende nødvendige støtteforanstaltninger på området. Internationalt samarbejde indgår som et led i programmet Horisont 2020.

3.2 Internationalt samarbejde inden for forskning og innovation har talrige positive følgevirkninger for fremskridtet på dette område hos de deltagende aktører samt for den mellemfolkelige forståelse. Dette gælder ikke kun internt i det europæiske forskningsrum (ERA), men også på globalt plan og dermed for det spørgsmål, der behandles her. Udvalget bekræfter sine tidligere anbefalinger vedrørende dette tema ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Jf. EUT C 306 af 16.12.2009, s. 13.

3.3 Følgelig bifalder udvalget Kommissionens nye meddelelse og støtter overordnet set dens mål og argumenter.

3.4 EU's forhandlingsposition i partnerskabernes indledende faser samt EU's udbytte af det internationale samarbejde afhænger i høj grad af det europæiske forskningsrums tiltrækningskraft, de enkelte europæiske universiteters og forskningsinstitutioners prestige og effektivitet samt virksomhedernes – herunder SMV'ernes – innovationsevne.

3.5 Et af Europa 2020-strategiens vigtigste mål er at sikre, at de nødvendige betingelser for strategien er til stede i Europa. Den nuværende finansielle og økonomiske krise gør det derfor endnu mere presserende at gennemføre en konjunkturudjævende, europæisk støttepolitik, dvs. at undgå nedskæringer på området og i stedet at iværksætte alle tænkelige finansielle og strukturelle foranstaltninger for at styrke det europæiske forskningsrum, dets grundlæggende elementer og dens internationale dimension og gøre det tiltrækkende. Netop derfor skal budgettet for Horisont 2020 udstyres med midler af mindst den størrelsesorden, som Kommissionen foreslår. Udvalget gentager derfor sin ofte fremsatte appel til Europa-Parlamentet og Rådet om ikke at tolerere begrænsninger og ikke at gøre dette budget til kastebold i interessekonflikter.

3.6 Det er ikke alle medlemsstater, der formår at skabe lige frugtbare betingelser for forskning og innovation. Udvalget gentager endnu en gang sin opfordring til, at de medlemsstater i det europæiske forskningsrum, der på nuværende tidspunkt ikke i tilstrækkeligt omfang er udstyret med fremragende forskningsinstitutioner og innovationsværksteder, hurtigst muligt bør udligne denne forskel vha. strukturfondene og samhørighedsfonden. Desuden bør de skabe grobund for tilstrækkeligt mange fremragende forskere og en innovativ iværksætterkultur vha. effektive støttepolitikker og økonomiske politikker. Kun sådan kan man omsætte konceptet »Teaming of Excellence« i praksis⁽²⁾. Udvalget opfordrer derfor alle medlemsstater (samt den private sektor i det omfang, den måtte være berørt), til endelig at opfylde Lissabonstrategiens mål, som nu er blevet indarbejdet i Europa 2020-strategien, og afsætte 3 % af BNP til FoU.

3.7 Et af Kommissionens erklærede mål er, at »Horisont 2020 vil være fuldt ud åbent for deltagere fra tredjelande, hvorved europæiske forskere får mulighed for at samarbejde med de bedste hjerner i hele verden«. Denne mulighed har naturligvis eksisteret i mange årtier⁽³⁾ og bliver også anvendt

flittigt. Derfor bør Kommissionen redegøre mere præcist for den nuværende situation og forklare, hvilke nye ressourcer, den har tænkt sig at anvende for at opnå yderligere fremskridt, samt hvad der fremover skal gives tilladelse og støtte til.

3.8 Kommissionen foreslår, at man som en vigtig støtteforanstaltning for vellykket internationalt samarbejde indgår rammeaftaler med potentielle partnerstater. Efter udvalgets mening bør man imidlertid i første linje fokusere på særligt innovative, fremgangsrige og effektive industrilande. Rammeaftalerne bør dog – analogt med frihandelsaftalen – primært sørge for lige konkurrencevilkår med gensidige rettigheder og pligter. Derudover bør potentielle partnere kun begrænses af europæiske regler i det omfang, det er absolut nødvendigt for at beskytte europæiske interesser.

3.9 Rammeaftalerne bør ikke indeholde irrelevante holdninger og pression og bør desuden give tilstrækkeligt med fleksibilitet og spillerum til, at man kan indgå kontrakter, som er skræddersyede til de enkelte tilfælde og deres udgangspunkt. Kreativitet kræver frihed.

3.10 Det er særligt vigtigt, at samarbejdsprojekterne i hele deres løbetid er præget af pålidelighed, kontinuitet og ressourcer i tilstrækkeligt omfang. Det er en vanskelig opgave, som kræver, at man træffer særlige forholdsregler.

3.11 Ifølge nærhedsprincippet bør de enkelte samarbejdsaftaler godkendes af de interessenter, der selv deltager i det berørte samarbejdsprojekt eller har ansvaret for det som organisation.

3.12 Kommissionen bør på sin side kun inddrages direkte i tilfælde - f.eks. videnskabeligt-tekniske storprojekter – som overstiger en enkelt medlemsstats, et enkelt firmas eller en enkelt forskningsinstitutioners potentiale, men den bør så til gengæld også bære ansvaret. Udvalget erindrer om⁽⁴⁾, at det især er de store forskningsinfrastrukturer og demonstrationsprojekter, der kan overstige de enkelte medlemsstaters – måske endda EU's samlede – effektivitet og potentiale, hvorfor de skal have mere støtte fra Kommissionens side.

⁽²⁾ Jf. f.eks. Peter Gruss, Max Planck Forschung 3/12, s. 6, ISSN 1616 – 4172.

⁽³⁾ Jf. EUT C 306 af 16.12.2009, s. 13, pkt. 3.2.

⁽⁴⁾ Jf. navnlig EUT C 181 af 21.6.2012, s. 111, pkt. 4.3.1.

3.13 De fleste former for internationalt samarbejde udvikler sig derimod gennem personlige kontakter mellem forskere, forskergrupper, virksomheder (også SMV'er) eller forskningsinstitutioner, som typisk knyttes på internationale fagkonferencer eller fagmesser og også plejes der. Disse processer for selvstændig organisering skal have opmærksomhed og anerkendelse, lige som de skal udnyttes og fremmes bedre. EØSU beklager, at der hidtil ikke har været nogen mærkbar reaktion fra Kommissionen på udvalgets gentagne anbefalinger.

3.14 Hvis man vil opnå positive resultater, er det afgørende at sikre tilstrækkelig mobilitet for de eksperter, der deltager i samarbejdsprojekterne. Kommissionen bør udvide dette aspekt analogt med reglerne og støttemodellerne for intern mobilitet i Europa.

3.15 Udvalget er bekymret for, om det internationale samarbejde vil udvikle sig til et mål i sig selv for Kommissionen eller til et værktøj for Kommissionens udenrigspolitik (jf. punkt 5 i Kommissionens meddelelse). Samarbejde er imidlertid ikke et mål i sig selv. Det kræver en ekstra indsats, som kun retfærdiggøres af flere og bedre kundskaber og kvalifikationer samt udbyttet af innovation. Derfor bør samarbejdsprojekter heller ikke omfatte flere deltagere end dem, der kan tilføre en merværdi.

3.16 Det handler imidlertid ikke kun om prioriteterne i forbindelse med fordeling af midlerne, men også om den administrative byrde. Selv om de interne europæiske ressourcer til Horisont 2020 forhåbentlig kan reduceres vha. de planlagte forenklingsforanstaltninger⁽⁵⁾, lægger de stadig beslag på en væsentlig del af videnskabsfolkernes og forskernes samlede arbejdskraft. At supplere dette nu med internationale samarbejdsforanstaltninger, der muligvis er underlagt alt for formelle procedurer, indebærer en risiko for, at bureaukratiet igen bliver oppustet.

3.17 Anvendelsen af Horisont 2020-midlerne - som desværre stadig er for beskedne - giver anledning til endnu en indvending. Hvis disse midler kanaliseres til tredjelande, vil det automatisk medføre, at der bliver færre midler til rådighed inden for det europæiske forskningsområde. Her er der i hvert fald brug for en nøje afvejning af prioriteterne, også med henblik på medlemsstaternes alvorlige efterslæb, som skal indhentes. Derfor bør de samarbejdsprojekter, som primært har karakter af udviklingsbistand, fortrinsvist støttes med midler fra budgettet for udviklingsbistand.

3.18 I Kommissionens meddelelse blev spørgsmålet om intellektuel ejendomsret også taget op og nævnt som en

grund til at anvende en »europæisk« metode. Hvis der er tale om grundforskning, handler det primært om anerkendelse af de tidsmæssige prioriteter for en ny opdagelse eller et nyt resultat. Men allerede i overgangsfasen inden anvendelsen kommer spørgsmålet om en mulig opfindelses patenterbarhed naturligvis også ind i billedet.

3.19 I årtier har det nemlig været et blødende sår i Europa, at der stadig ikke findes et fælles EU-patent. Dette medfører betydelige udgifter for alle virksomheder og særligt for SMV'er i EU i sammenligning med deres samarbejdspartnere fra tredjelande (særligt i USA), nogle gange endda til, at man giver afkald på patentet og dermed mister patentbeskyttelsen. Udvalget appellerer til Europa-Parlamentet, Kommissionen og Rådet⁽⁶⁾ om at bakke helt og fuldt op om det nært forestående initiativ til *et europæisk patent med ensartet retsvirkning* og endelig at bryde dødvandet. Udvalget bifalder Europa-Parlamentets beslutninger på området⁽⁷⁾. I den forbindelse bør Europa også indføre en nyhedsskånefrist (*grace period*)⁽⁸⁾.

3.19.1 Desuden bør reglerne for intellektuel ejendom i forbindelse med internationale fælles teknologiinitiativer (Joint Technology Initiatives) tages op til fornyet overvejelse.

4. Udvalgets særlige bemærkninger

4.1 Ifølge Kommissionens forslag skal listen over lande, der automatisk er berettigede til at søge om støtte, være begrænset, idet man supplerer det nuværende udvælgelseskriterium, der udelukkende bygger på BNI pr. indbygger, med endnu et kriterium, der bygger på det samlede BNP, hvorved lande, der ligger over en fastsat tærskel, udelukkes.

4.1.1 Efter udvalgets mening bør dette spørgsmål behandles mere nuanceret. Det primære kriterium for et EU-støttet samarbejde med udvalgte borgere fra tredjelande bør udelukkende være europæiske organisationers, virksomheders og SMV'ers, videnskabsfolks og forskeres specifikke interesse eller behov for den knowhow, man opnår gennem samarbejdet. Det vigtigste bør være at fremme det europæiske forskningsområde. Hvis der er brug for en fremragende ekspert fra et land med et højere BNP til et projekt, bør vedkommende kunne få støtte, hvis der ikke er andre muligheder for at udnytte den pågældende eksperts færdigheder og viden til fordel for Europa. Ledemotivet skal altid være Europas egne interesser!

⁽⁶⁾ Rådet for Den Europæiske Union, 23. juni 2011 – 11328/11.

⁽⁷⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/da/pressroom/content/20121210IPRO4506/html/Europa-Parlamentet-godkender-nyt-EU-patent>

⁽⁸⁾ Jf. EØSU's udtalelse »Adgang til videnskabelig information – offentlige investeringer«, pkt. 3.4. (Se side 48 i denne EUT).

⁽⁵⁾ Jf. EUT C 48 af 15.2.2011, s. 129, pkt. 1.2.

4.2 Efter Kommissionens mening er der brug for objektive oplysninger til gennemførelse af denne strategiske tilgang. Udvalget glæder sig over det mundtlige udsagn fra Kommissionens repræsentant om, at de statistiske undersøgelser og den indsamling af data, der er planlagt ifølge meddelelsen, ikke vil give en ekstra administrativ byrde, men at Kommissionen i stedet vil anvende allerede eksisterende kilder. Udvalget anbefaler, at man f.eks. bruger undersøgelserne fra det europæiske semester⁽⁹⁾ for at undgå at belaste virksomhederne og forskerne yderligere.

Bruxelles, den 16. januar 2013

Staffan NILSSON
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_da.htm